

Ümit Yaşar Oğuzcan'ın Şiir Dünyası

Âbide DOĞAN*

Özet

1940'lı yıllarda sanat hayatına atılan Ümit Yaşar uzun yıllar, romantik aşk, kadın, ayrılık, ölüm, çaresizlik konularını işleyen lirik şiirleri, rubaileri, taşlama ve hicivleri ile bir döneme damgasını vurmuş, hiçbir edebî harekete dahil olmadan, kendi tarzını yaratabilmiş bir şairdir. Ölümünün üzerinden yirmi yıla yakın bir zaman geçmesine rağmen üzerinde ciddi bir çalışma yapılması dikkat çekicidir.

Bu çalışma, 1926-1984 yılları arasında yaşamış olan Ümit Yaşar'ın bütünüyle şiirini konu almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ümit Yaşar, aşk, ölüm, yalnızlık, rubai, taşlama, hiciv.

Abstract

Ümit Yaşar Oğuzcan, who started started writing poetry in the 1940's, became a prominent figure in the field of lyric poetry, and satire which dealt with love, women, separation, death and helplessness. Oğuzcan was one of the poets who developed his own style because he did not belong to any group of literary movements. It is also interesting to see that almost 20 years after his death, his poetry has not yet been the subject of any scholarly work. This paper aims to illustrate Ümit Yaşar Oğuzcan (1926-1984) world of poetry.

Key Words: Ümit Yaşar, love, death, lonelines, quatrain, satire.

1926-1984 yılları arasında yaşamış olan Ümit Yaşar Türk şiirinin önemli isimlerinden biridir. Şiir sevgisi çocukluğunda başlayan Ümit Yaşar, anne ve babasının da etkisiyle 9-10 yaşlarında şiir yazmaya heveslenmiştir. Çocukken evlerinde şiir okunması, annesinin o çağın ünlü ozanı Faruk Nafiz Çamlıbel'in şiirlerini ezbere bilmesi, duvarlarında ünlü şairin çerçeveli bir fotoğrafının bulunması, babasının Faruk Nafiz'i "evin ikinci adamı" olarak görmesi Ümit Yaşar'ın küçük yaşlarda şiire ilgi duymasının nedenleridir. İlk şiir denemeleri Faruk Nafiz'e (Duvardaki adama) özentinin ürünüdür.

---

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ümit Yaşar ilkokulu bitireceği yıl, annesi ile babası geçinemeyip ayrılırlar. Bu olay onun küçük yaşta yüreğinde derin izler bırakır. Bu yıllar, onun şiire sığındığı, üzüntülerini yazarak gidermeye çalıştığı yıllardır. Ortaokulu üç ayrı şehirde ve üç ayrı okulda okur. Arkadaşları adını bilmez ve onu çoğu kez de “şair” diye çağırırlar. Türkçe öğretmenlerinin sevdikleri, fakat zaman zaman yazdıklarından ötürü şaşkınlığa düştükleri bir öğrenci olur. Önceleri “*su birikintisi*” olarak nitelendirdiği şiiri, zamanla “*minik bir göl*” ve “*kendi yatağında kıvrıla kıvrıla, akıp giden bir ırmak*” halini alır.

Konya’da başlayıp Eskişehir’de tamamladığı lise öğrenimi sırasında ondaki şiir bir özentiden çıkmış, büyük bir tutku halini almıştır. Ticaret Lisesini bitirir bitirmez yaşam kavgası başlar. Ankara, Adana, Turgutlu ve Niğde’de sürdürdüğü bu kavgada şiir yazmayı asla bırakmaz. 1954 yılında yeniden Ankara’ya gitmesiyle birlikte, “ırmak yatağından taşımaya başlamış”, birkaç yıl içinde koskoca bir nehir oluvermiştir. 1960’lara doğru bu nehrin taşlama, rubai ve düzyazılardan oluşan üç kolu meydana gelmiştir.

Ümit Yaşar 1961 yılı başlarında İstanbul’a geldiği zaman on bir kitap çıkarmış ünlü bir şairdir artık. Kendi deyimiyle, kollarıyla iyice büyümüş olan nehir, coşkun sularla çağlar, zaman zaman yatağından taşarak denize kavuşur, denizle birleşir, bütünleşir ve ondaki şiir koca bir deniz olur.

Ümit Yaşar şiiri hiçbir zaman gelip geçici bir uğraş, bir heves olarak düşünmemiştir. Ona göre şairlik doğuştan gelen, Tanrı vergisi bir yetenek işidir. Bu yeteneği geliştirmek için büyük bir çaba gereklidir. Şiir ilham işidir. Zorlamayla şiir yazılmaz. Şair, bütün yaşamı boyunca gördüğü, işittiği, okuduğu, duyduğu herşeyin etkisi altındadır. “*Şiir yer altı nehirleri gibi oluşur şairin iç dünyasında. Bir gün yeryüzüne çıkmak için bir çıkış noktası arar. O nokta ilhamdır işte! O noktada var olur şiir.*” (Oğuzcan 2001:7)

Ümit Yaşar şiiri yazılmayacak hiçbir konu, şiirde kullanılmayacak hiçbir sözcük düşünemez. Ona göre, şiir bir söz sanatıdır; herkesin bilip her gün kullandığı sözcüklere can verme, yeni bir anlam kazandırma sanatıdır. Fakat şiir sadece anlam taşıyan sözcükler dizisi değildir. Sözcükler bir araya gelerek yalnız şiire özgü bir ses düzeni, bir uyum da kazanırlar. Şair dağarcığındaki bütün sözcüklerin ses ve anlam olarak değerlerini bilen ve bunu yanlızsız uygulayan kişidir. Şiir en güç sanat dalıdır. Şiirin en büyük güçlüklerinden biri de kolay sanılmasıdır. Şiir yazmak için yetenekten başka duyarlılık, heyecan, heves, kültür ve çaba da gereklidir. Çünkü şiir bir birleşimdir. (Oğuzcan 2001:7-8)

Ümit Yaşar şiiriyle yaşam öyküsünü birleştiren şairdir. Yaşamıyla sanatının birbirini tamamladığını düşünür. “*Hayatımdaki şairliğimi alıp çıkarırsanız geriye önemli bir şey kalmaz. Öylesine tutkunum şiire*” ifadeleri hayatını şiirlerine koymuş, şiirini hayatı sayan şaire aittir. (Oğuzcan 2001:6) Kendisini “*geleneysel halk şairleri zincirinin bir halkası*” olarak görür.

Ümit Yaşar'ın 1947-1983 yılları arasında yayınlanmış otuz yedi şiir kitabı vardır: *İnsanoğlu* (1947 Adana) *Deniz Musikisi* (1948 Adana) *Dillere Destan* (1954 Ankara) *Dolmuş* (1955 Ankara) *Aşkımızın Son Çarşambası* (1956 Ankara) *Bir Daha Ölmek* (1956 Ankara) *Kör Ayna* (1957 Ankara) *Beni Unutma* (1958 Ankara) *İki Kişiye Bir Dünya* (1958 Ankara) *Karanlığın Gözleri* (1960 Ankara) *Seninle Ölmek İstiyorum* (1960 Ankara) *Akıllı Maymunlar* (1961 Ankara) *Üstüme Varma İstanbul* (1961 İstanbul) *Yeni Dünya Rekoru* (1961 İstanbul) *Sevenler Ölmez* (1961 İstanbul) *Ötesi Yok* (1962 İstanbul) *Çigan Gözler* (1963 İstanbul) *Bir Gün Anlarsın* (1962 İstanbul) *Sadrazamın Sol Kulağı* (1964 İstanbul) *Mihriban'a Şiirler* (1965 İstanbul) *Biraz Kül Biraz Duman* (1965 İstanbul) *Taşlar ve Başlar* (1966 İstanbul) *İnşallahla Maşallahla* (1966 İstanbul) *Seni Sevmek* (1966 İstanbul) *Toprak Olana Kadar* (1969 İstanbul) *Göbek Davası* (1969 İstanbul) *Ben Seni Sevdim mi?* (1968 İstanbul) *Sen Aşk Nedir Bilmezsin* (1968 İstanbul) *Halktan Yana* (1968 İstanbul) *Aşk Mıydı O* (1967 İstanbul) *Önce Sen Sonra Sen* (1970 İstanbul) *Rubailer* (1969 İstanbul) *Yalan Bitti* (1971 İstanbul) *Dikiz Aynası* (1977 İstanbul) *Acılar Denizi* (1976 İstanbul) *En Eski Yalnızlığımdır Aşk Benim* (1975 İstanbul) *Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse* (1978 İstanbul).

Ümit Yaşar'ın şiirleri zamanında çok ilgi görmüş, çok da eleştirilmiştir. Eleştirmenlerin bazıları onun şiirine karşı olumlu tavır takınırken, bazıları da olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşmışlardır. İşte birkaç örnek:

“Oğuzcan sanatın çilesini çekmiş, şiire varlığı ile bağlanmış, gerçek bir şairdir. Sayıları yüzleri aşan şiirlerinin hemen hepsini ezbere okuyabilmesi de bu sevginin, bu bağlanışın bir delili olsa gerek...” İlhan Geçer (1954).

“O yalnız şairdir. Hiçbir sınıf ve ekolün adamı değildir. Temiz bir Türkçe ile söyledikten sonra hecenin, aruzun, şekil veya şekilsizliğin, şiirde ayrı ayrı ve değişik zevklerle bizi sardığını şair Ümit Yaşar Oğuzcan “Dillere Destan” isimli eseri ile ispat etmiş durumdadır.” Bekir Sıtkı Erdoğan (1955).

“Ümit Yaşar'ın son yılların en iyi şairlerinden biri olduğunu anlamak için ondan birkaç satır okumak yeter.” İlhami Soysal (1960).

“...genç şairlerin arasında Türkçe'yi en temiz ve en selis yazan odur.” Orhan Seyfi Orhon (1961).

“...her şiir yazanın kolay kolay ulaşamayacağı bir şiir diline sahip.” Vecdi Bürün (1961).

“...ben Ümit Yaşar'ın bütün rubailerinin güzel olduğunu iddia ediyorum.” Ulunay (1966).

Şaire yöneltilen olumlu eleştiriler onun kendine has, şahsiyetli, temiz ve her şairin ulaşamayacağı bir şiir diline sahip oluşu ile ilgilidir. Gerçekten de bir şiiri okutan, on-

dan tad alınmasını sağlayan şairin dilidir. Ümit Yaşar sıcak, sevimli, içten ve pürüzsüz bir dil kullanmış, mısra yapıları sağlam binin üzerinde şiir yazmıştır. Mesneviden soneye, aruzdan heceye kadar her şekli ve vezni kullanmış, ölçülü ve kafiyeli şiirler meydana getirmiştir. En çok sone şeklini beğendiği söylenir. Şiirde âhenk ve musikinin gereğine inanır.

Ümit Yaşar'a yöneltilen olumsuz eleştiriler Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Nurullah Ataç, Şevket Rado, Celâleddin Çetin başta olmak üzere birkaç şair-yazar ve eleştirmenden geliyor. Bunların bilimsel ağırlığından çok subjektif tarafları ağır basan eleştiriler olduğunu söyleyebiliriz.

“Ben Türk şiirinin ne hale geldiğinden evvel, onun tanımadığım muhterem eşine ve iki yavrusuna acırım...Bu, şairin kusuru değil, onların kaderi...” Yusuf Ziya Ortaç (1955)

“Aaaa...Güldünüz. Gülüyorsunuz...Ben de gülüyorum... Oooh, çok şükür hep gülüyoruz.”

Yeni şiire, yeni şaire teşekkürler ederim. Hiç olmazsa bizi aradığımız kahkahaya kavuşturdu.” Yusuf Ziya Ortaç (1957)

“Şair olmak için acayip olma yolunu tutan bu değerli genç şaire bir eski mantık tekerlemesini hatırlatırım. Her karpuz yuvarlaktır, ama her yuvarlak karpuz değildir. Her güzel şey biraz başka türlü ve acayıptır ama, her acayip şey güzel değildir.” Orhan Seyfi Orhon (1957)

“İnan olsun sen hiç şair değilsin. Sen satıcısın. Ama şiir satılmaz. Ben şairim ve kendimi sana sattırmam. Şiir, ellerini senden yıkamalı. Yıkamalı ya, bir de sen kendi kendini yıkamalısın. Sen şiir yazamazsın.” Ölez (1962)

“Ümit Yaşar, son şiiriyle, verimsiz, yanlış bir yola girmiştir. Bu yolda ısrar ederse, her bakımdan gelişme istidadı gösteren şiiri, çıkmaza girecektir. Hatta girmiştir bile.” M. Sunullah Arısoy (1955)

Ümit Yaşar'ın çok sayıda şiir yazması kendisine yöneltilen eleştirilerin ilk nedenidir. Bu eleştirileri haksız bulan şair, sadece hissettiklerini yazdığını, hatta yazmak istediklerinin pek çoğunu yazamadığını söyler. Ona göre, eleştirme ibresine sanat dünyamızda hatır, dostluk, düşmanlık, çekememezlik, cehalet, mes'uliyetsizlik duygusu, laûbalilik vs. etki ediyor. Sanattan anlamayanlar için en ideal meslek sanat eleştirmeciliğidir. Eleştirmenlerin yetersiz ve yarım olmalarından hiç olmamaları daha iyidir. (Oğuzcan 1967:33)

Ümit Yaşar hiçbir akıma ve şiir anlayışına dahil olmamış, kendi tarzını yaratmış orijinal bir şairimizdir. Kendisi 1941-1976 yılları arasındaki otuz beş yıllık şairlik hayatını beş ayrı döneme ayırmıştır:

- I- 1941-1954 yılları : Uyanış dönemi
- II- 1954-1960 yılları : Arayış dönemi
- III- 1960-1964 yılları: Çalkantı dönemi
- IV- 1964-1970 yılları: Kaynayış dönemi
- V- 1970-1982 yılları : Duruluş dönemi

Biz de onun şiirlerini üç bölümde değerlendirmeyi uygun buluyoruz:

1. Aşk, Ölüm, Yalnızlık ve Çaresizlik temlerini İşleyen

(rubailer dışındaki) Şiirleri:

İnsanlar, özellikle kadınlar şairin ilham kaynağıdır. Onun için, şiirden önce aşk vardır. Hiciv şiirlerinin dışında en çok işlediği konular aşk, ölüm, yalnızlık ve çaresizliktir. Aşk, onun için bir amaçtır. 1962 yılında Varlık dergisine verdiği bir röportajında şunları söylemiştir:

“Aşk şairi olarak tanındım, hep böyle kalmak isterim. Bu konuda şiirlerimde çok şey söyledim. Daha da söyleyeceğim. Aşk şairiyim, fakat sevmekten sevmeye vakit bulamadım. Karşılıklı sevenlerin değil, sevmekte sevmeyenlerin şiirini yazdım. Aşkın karşılık beklemeden sevmek olduğuna inanıyorum.”(Oğuzcan 1967:33)

Aynı yıl Özgür dergisinde yayınlanan bir başka röportajında, *“Bir şairin şiir yazabilmesi için mutlaka sevmesi gerekir mi?”* sorusuna verdiği cevap da şöyledir:

“Sevgisiz sanat olmaz. Her sanat eserinin mayasında sevgi vardır. İnsanları sevmek, yaşamayı sevmek, tabiatı sevmek, müziği sevmek, ya da bir kadını sevmek arasında büyük farklar yoktur. Önemli olan, sevmek, sürekli sevmek, sevebilmektir” (Oğuzcan 1967:34)

1963 yılında Çerçeve dergisine söyledikleri de aşk, kadın ve sevginin önemi üzerinedir. Ona göre, *“Dünya sevenlerin dünyasıdır”*. *“Tabiatın en güzel yarattığı kadındır.”* *“Huzur, gerçek aşkı bulabilmektir. Gerçek aşk ise karşılık beklemeden sevmek ve aynı şekilde bir o kadar sevmektir.”* (Oğuzcan 1967:34)

Yelpaze dergisine 1961 yılında verdiği röportajında aşkın tarifini yapmıştır:

“Aşk, ben olmaktan çıkıp, o olmaktır.”

“Peki siz hiç o oldunuz mu?” sorusunun cevabı ise,

“Evet, ama o hiç bir zaman ben olmadı” şeklindedir. (Oğuzcan 1967:35)

1964 yılında Hayat mecmuasında aşk ve kadın tarifleri ile ilgili olarak da şunları söylemiştir:

“Öncelikle şiirin, aşkın ve dolayısıyla kadının tariflerinin kesinlikle yapılamayacağı kanısında olduğumu belirtmeliyim. Nasıl ki, bugüne kadar hiç kimse tarafından, çoğunluğun kabullendiği bir şiir ve aşk tarifi yapılamamışsa, şiirle aşkın doğurucusu ve besleyicisi olan kadının da tarifi yapılamamıştır. Bu gerçeği belirttikten sonra ideal kadın, sevilen kadındır diyeceğim. Öte yandan ideal kadın, bir ömür boyu beklediğimiz kadındır da...” (Oğuzcan 1967:36).

Ümit Yaşar “Kadınlar İçin Sone” başlıklı şiirinde sevdiği kadın tipini tarif etmiştir:

*Ben güzel gözlü kadınları severim
Bir de küçük ayaklıları, uzun boyluları
Hem nasıl severim, öyle severim işte
Terler avuçları, kesilir solukları*

*Ben mahzun kadınları severim
Yavru ceylanca kadınları, ürkekçe
Hem nasıl severim, öyle severim işte
Bilemezsiniz ne güzeldirler, öpüştükçe*

*Ben akıllı kadınları severim
Düşünün, az konuşan çok bilen
Her yerde, her zaman nazı çekilen*

*Hem nasıl severim, öyle severim işte
İçimde büyük, sonsuz ateşler yanmalı
Ölümüm bile o kadın yüzünden olmalı
(Acılar Denizi S:143)*

Ümit Yaşar'ın kadınlarla ilgili şiirleri sadece güzel, akıllı, seven ve aşık olunan kadınlarla ilgili değildir. Çirkin, yalnız, terkedilmiş ve “öyle” kadınlar için de şiir yazmış; bu kadınların yalnız ve sevilmemiş olmaları ile kendi yalnızlığı ve sevgisizliği arasında bağ kurarak onlara acımıştır.

Ümit Yaşar hayatı boyunca kadınları sevmiş, fakat hiç sevilmemiştir. 1957 yılında Anahtar dergisine verdiği röportajda, aşkı tatmamış bir aşk şairi olduğunu söylemiştir. Bu durumu kendisi de gülünç bulmuş ve eklemiştir: “Ben aşkı yaşamıyorum, onu arıyorum. Bulduğum zaman gerçek bir aşk şairi olabilirim.” (Oğuzcan 1967:34)

Ümit Yaşar'ın romantik aşk şiirlerinde bazen pornografik tablolara da rastlanır:

ÖYLE BİR KADIN İÇİN SONE

*Artık öyle bir kadınsınız benim için
Hiçbir erkeğe hayır demeyen, merhametli
Çırılçıplak ortasında kancık gecelerin
Gürül gürül akan sebil çeşmeler gibi*

*Öyle bir kadınsın öpülen mucıklanan
Kâh güzelliği her yerinin bir yerine sinmiş
Kâh güzel bir koku sarhoş dudaklarda kalan
Kimi gün bir eski kırılmış, incinmiş*

*Öyle bir kadınsınız dedim anlamadınız mı?
Hani o sıktıran memelerini sonra şey eden
Kimi gün en sevdiğinizi bırakıp giden*

*Öyle bir kadınsınız dudakları hep kırmızı
Elleri kalçaları severek okşanmaya susamış
Öyle bir kadınsınız artık kadınlıktan usanmış.
(Acılar Denizi S:171)*

Şairin aşkı beşeri aşktır. “Milyon Kere Ayten” şiirinde aşkı ve yaşamın bütün güzel-liklerini “Ayten” ismiyle somutlaştırmıştır:

MİLYON KERE AYTEN

*Ben bir Aytendir tutturmuşum oh ne iyi
Aytenli içkiler içip sarhoş oluyorum ne güzel
Hoşuma gitmiyorsa rengi denizlerin,
Biraz Ayten sürüyorum güzelleşiyor
Şarkılar söylüyorum
Şiirler yazıyorum Ayten üstüne
Saatim her zaman ya Aytene beş var,
Ya da Ayteni beş geçiyor
Ne yana baksam gördüğüm o
Gözümü yumsam aklımdan Ayten geçiyor.*

*Bana sorarsanız mevsimlerden Aytendeyiz.
Günlerden Aytenteresidir.*

*Odur gün gün beni yaşatan.
Onun kokusu sarmıştır sokakları
Onun gözleridir şafakta gördüğüm
Akşam kıvıllığında onun dudakları*

*Başka kadını övmeyin yanımda gücenirim.
Ayteni övecekseniz ne alâ oturabilirsiniz.
Bir kadeh de sizinle içeriz Aytenli.
İki laf ederiz.
Onu siz de seversiniz benim gibi.*

*Ama yağma yok Ayteni size bırakamam.
Alın tek kat elbisemi size vereyim
Cebimde bir on liram var
Onu da alın gerekirse
Ben Ayteni düşünürüm, üşümem.
Üç kere adını tekrarlarım karnım doyar
Parasızlık da bir şey mi
Ölüm bile kötü değil Aytensizlik kadar.*

*Ona uğramayan gemiler batsın.
Ondan geçmeyen trenler devrilsin
Onu sevmeyen yürek taş kesilsin.
Kapansın onu görmeyen gözler.
Onu övmeyen diller kurusun.
İki kere iki dört elde var Ayten
Bundan böyle dünyada
Aşkın adı Ayten olsun.*

(Acılar Denizi S:135)

Aşk sadece güzellikleri barındırmaz. Yalnızlık, ölüm, çaresizlik ve umutsuzluklar da aşkla beraber gelir. Seven, ancak sevilmediğine, gerçek aşkı bulamadığına inanan şair daima acı çeker. Yapayalnız kalır. Yalnızlık ürpertici olduğu kadar teselli edicidir de. Yalnızlığa Sone'de olduğu gibi...

*YALNIZLIĞA SONE
Güneşin akşam hüznle battığı*

*Karşıdaki karlı dağlar yalnız
Düşen yaprak, esen rüzgar yalnız
İnsanda ölümün yalnızlığı.*

*Yalnız düşünceler paramparça
Yalnız hatıralar kırık dökük
Yalnızlık zor; yalnızlık büyük
İnsanın yalnızlığı bambaşka.*

*Dünyada yalnız olmayan ne var
Yer altında ölüler, gökte yıldız
Denizlerde yelkenliler yalnız.
Ve insan yalnız Tanrılar kadar
Üzerinde ümitle yaşadığımız
Dünyaya sığmıyor yalnızlığımız.*

(Acılar Denizi S:13)

Ümit Yaşar şiirlerinde aşk ve kadınlardan sonra en çok ölüm temine yer vermiştir. Ölüm bazen aşk ve kadınla da beraberdir onun şiirinde. Ölüm bir ayrılıktır. Ölüm onun hayatının gerçeğidir. Üç kez intihara teşebbüs etmiş, oğlu Vedat da 1973 yılında kendini Galata Kulesinden atarak intihar etmiştir. Oğlunun intiharından sonra yazdığı şiirlerinde bu tema daha çok yer almış, ayrılık, isyan, çaresizlik, umutsuzluk gibi duygular yoğunlaşmıştır. Fakat hiçbir şey Vedat'ın ölümü kadar acı verici olmamıştır. Bir rubaisinde bu acısını şöyle dile getirmiştir:

*“Gittin...Bize günden güne tatsız yaşamak
Olmaz! Kuş olup böyle kanatsız yaşamak
Ölmekten acıymış meğer evlat acısı
Yarabbi! Ne zor böyle Vedat'sız yaşamak.”*

(Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse, S:84)

“Galata Kulesi” başlıklı şiiri de Vedat'ın ölümünü anlatır. Tabut, cenaze, kefen, mezarlık, mezar taşı ölüm şiirlerinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Şair için, ölmek bazen bir kurtuluştur. Çoğu zaman da sevgiliden ve güzelliklerden ayrılmak demektir. Aynı zamanda ölümsüzlüktür. Şair bazen de ölümlerle konuşur, çok sevdiği kadını öldürüp onu macerasını ölümsüzleştirmek ister.

II. Rubailer-Dörtlükler

İran şiirinin gözde türlerinden olan rubai Türk şiirinde de sevilmiş, başarılı örnekleri verilmiş bir türdür. Bu türün en güzel örneklerini Yahya Kemal vermiştir. Cemal Yeşil, Arif Nihat Asya, Orhan Veli (birkaç rubaisi ve rubai çevirileri var), Nazım Hikmet (modern rubailer yazmış) de rubailer yazmıştır.

Dörtlük ve rubai türünün çağdaş üstadlarından biri de Ümit Yaşar Oğuzcan'dır. Dörtlük ve rubailerinde derin ve özlü düşünceler, aşk, ölüm, sevgi, karamsarlık, umutsuzluk, güvensizlik, hayal kırıklıkları ve şikayet gibi temalar temiz ve pürüzsüz bir dil ile ifade edilmiştir. (Halman 2001:11)

Ümit Yaşar rubailerini *Ötesi Yok*, *Seni Sevmek* ve *Rubailer* adlı kitaplarında toplamıştır. Ancak 1983 yılında hem bu kitaplardan hem de daha önceden yayınlanmamış rubai ve dörtlüklerden seçmeler yaparak *Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse* adlı kitapta bir araya getirmiştir. Yedinci baskısı yapılan kitap oğlu Vedat'a adanmıştır.

Ümit Yaşar'ın çoğu aşk (beşeri ve ilahi) ve sevgi üzerine yazılmış rubai ve dörtlüklerinden birer örnek verelim:

Dörtlük

BİRAZ KÜL BİRAZ DUMAN O BENİM İŞTE
Biraz kül, biraz duman... O benim işte
Kerem misali yanan...O benim işte
İnanma gözlerine ben ben değilim
Beni sevdiğin zaman...O benim işte.

(Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse, S:186)

Rubai

SENSİZ DOĞACAK GÜNLERİ AKŞAM BİLİRİZ
Sensiz doğacak günleri akşam biliriz
Her zevki keder, neş'eyi hep gam biliriz
Mümkünse kavuşmak sana bir gün, bil ki
Biz yalnız o eşsiz günü bayram biliriz.

(Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse, S:143)

III- Taşlamalar-Hicivler

“Ben hem şair hem de hiciv yazarım. Hicve en az tahammülü olan memleket Türkiye’dir. Hiciv üç kişilik bir oyundur. Yazan, yazılan ve okuyan. En bahtsız da yazandır. Hicvin anlaşılması ve tahammül edilememesi yüzünden ben bir zaman işimden olmuştum.” (Oğuzcan 1967:36)

Bu sözler 1962 yılında Tercüman gazetesinde yayınlanan bir röportajdan alınmıştır. Şair burada hiciv yazmanın zorluğuna işaret etmektedir. Buna rağmen yine de yazmaktan vazgeçmemiştir. Yazdığı binlerce şiir arasında hiciv şiirleri azdır; fakat zaman zaman bu alandaki şiirleri daha çok ilgi çekmiş, daha çok üne kavuşmuştur.

Ümit Yaşar bu tarz şiirlerini *Sadrazamın Sol Kulağı, Taşlar ve Başlar, Akıllı Maymunlar, İnşallahla Maşallahla, Göbek Davası, Dikiz Aynası* ve *Halktan Yana* adlı kitaplarda toplamış; 1983 yılında da *Sözüm Meclisten Dışarı* adlı kitabını daha öncekilerden yaptığı seçmelerden oluşturmuştur.

Yergi şiirleri yazmaya 1955 yılında başlayan Ümit Yaşar, Türkiye’nin 30 yıllık siyasi ve toplumsal durumunu bir ayna gibi yansıtmaya çalışmıştır.

Şair kitabını dört bölüme ayırmıştır:

I. Bölüm (1950-1960)

1950 ve 1954 seçimlerinde DP’nin iktidarı ile başlayan hatalar zinciri, basın özgürlüğünün kısıtlanması, muhalefet ve basına uygulanan baskı, şiddet, üniversite olayları vb. sorunlarla daha da uzar ve 27 Mayıs’a gelinir. Bu dönem şairin yergi şiirlerine konu olur.

ADAMLAR
Üşenmeden saydım
180 parmaktayız
36 gözüktünüz
18 dudaktayız
Yazıklar olsun
1 adam olmadınız

(Sözüm Meclisten Dışarı, S:35)

II. Bölüm (1965-1969)

27 Mayıs ihtilalinin getirdiği yeni konular, örneğin, Yassıada komedisi ve dramı, demokrasiye dönüş, Süleyman Demirel’in siyasete girişi vb. konular bu bölümü oluşturan yergi şiirlerinde işlenmiştir.

DEVİR-İ SÜLEYMAN

*Devrimler açısından bu devir isyan devri
Yobazlara sorarsan, bal gibi iman devri
Kitaplar toplatılır, sahneler kapatılır;
Olur bu gibi şeyler, devir Süleyman Devri.*

(Sözüm Meclisten Dışarı, S:27)

Süleyman Demirel şairin en çok hicvettiği siyasetçidir.

III. Bölüm (1970-1980)

Türkiye'nin "Yergi Cenneti" olduğu dönemi kapsayan bu bölümde Demirel'in İktidar, Ecevit'in İsmet İnönü karşısında zafer kazanarak politikacılığa geçişi gibi olaylar konu edilmiştir.

MASKELERİN ALTINDAKİLER

*Senin zamanın geldi ya
Fareler aslan kesilir
Dinsiziyle, münafiği
Bir ehli iman kesilir*

*Hu çekilir derin derin
Yatırında erenlerin
Köyü ilk kez görenlerin
Yoluna kurban kesilir*

*Kuvvet gelir dillerine
İs sürerler ellerine
Particiler birbirine
Düşerek düşman kesilir*

*Bağlılıklar artar dine
Dert yüz iken çıkar bine
Devrilen çamlardan yine
Bir hayli orman kesilir*

(Sözüm Meclisten Dışarı, S:267)

IV. Bölüm (1980-1983)

Bu bölümün yergilerinde siyaset yasağı nedeniyle ekonomik konular ağırlıktadır.

*KURBAN ALMAK
Tanrım affet bizi
Biz dargelirliler
İşçiler, memurlar, emekliler
Kurbanlık koyun olmaktan
Hiçbir zaman kurtulamadık ki
Kurbanlık koyun alalım.*

(Sözüm Meclisten Dışarı, S:431)

Ümit Yaşar'ın körükörüne bir partiyi ya da bir ideolojiyi tutmaması, yergiciliğinin en önemli özelliğidir. Yirmi sekiz yıllık yergicilik yaşamında polis ve yargıç karşısına çıkmamış, bu yüzden de yazdıklarını günü gününe gazete, dergi ve kitaplarında yayınlatabilme şahsına sahip olmuştur.

Ümit Yaşar bazı ilkleri gerçekleştirmiş bir şairdir. Sanat hayatının 25. ve 40. yılında olmak üzere iki kez jübilesi yapılmış, beş şiir plağı doldurmuştur.

Şiirlerinin bazıları Fransızca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Lehçe, Rumca ve Arapça'ya çevrilmiştir. Şiirleri çeşitli antolojilere alınmıştır. Şiirlerinde ahenk ve musikiye çok önem vermesi, onların bestelenmesini de kolaylaştırmıştır. Bestekar Avni Anıl, "... Ümit usta bizler için hem çok zor, bir o kadar da kolay bir şairdir. Zordur; o güzel kelimeleri aynı güzellikte ezgilemek için kahır çekmemiz gerekir. Kolaydır; şiirinde musiki yatar zaten" (Anıl 1982:11) demektedir.

Ümit Yaşar bütün şiirlerini yazmadan önce yaşamış bir şairdir. Bu nedenle de kolay ve rahat yazdığını söylemektedir. 1962 yılında Varlık dergisinde yayımlanan röportajında söylediklerine bakalım:

"...Çoğu zaman kağıda geçirmeden önce, şiiri zaten yaşamış yazmış olurum. Şiiri kağıda geçirme anında kelimeleri, mısraları yüksek sesle defalarca okurum. Bu şiirde ritmi devam ettirmemi sağlar. Şiir bitince ilk işim onu yazı makinasında temize çekmektir. Bu da şiirin estetiğini ifade anında düzenlememe yardım eder.

Şiirin ve özellikle şiirlerimin göz yerine dudakla okunmasından yanayım. Bu güne kadar ne yazmışsam yanlışsız, eksiksiz ezbere bilirim.

Şiir yazışımın belirli şartları yoktur. Eğer o atmosferde isem her yerde, her zaman yazabilirim". (Oğuzcan 1967:33)

Sonuç olarak bir sergi açacak kadar resmi bulunan, şiirlerinde kendi ruh hali ile renk-

ler arasında bağlantı kuran, müzik, özellikle de Klasik Batı Müziğinden hoşlanan, pek çok şiirinde besteci veya eser adı kullanan, rubai, taşlama ve yergi şiirleri de yazan Ümit Yaşar'ı sadece aşk şiirleri yazan bir şair olarak nitelemek doğru değildir. Çok şiir yazması sonucu tekrara düşmüş olabilir. Ancak yazdıklarıyla Türk dilinin temiz ve pürüzsüz örneklerini verdiği söylemek de -hakkı teslim etmek bakımından- yerinde olur.

Kaynakça

- ANIL, Avni (1982) “*Ümit Yaşar Usta'ya,*” Ümit Yaşar Oğuzcan Şiirle 40 Yıl, İstanbul.
- HALMAN, S. Talât (2001) “*Oğuzcan'ın Dörtlükler Dünyası*”, Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse, İstanbul: Özgür Yayınları, 7. bsk.
- KAPLAN, Mehmet (1980) Şiir Tahlilleri, İstanbul.
- OĞUZCAN, Ümit Yaşar (2001) “*Şiir ve Ben*”, Acılar Denizi, İstanbul: Özgür Yayınları. 11.bsk.
- _____, 25. Sanat Yılı Jübilesi Dolayısıyla, İstanbul 18.1.1967.
- _____, (2000) Sözüm Meclisten Dışarı, - Yergiler- İstanbul: Özgür Yayınları, 6.bsk.
- _____,(2001) Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse,- Rubailer, Dörtlükler-İstanbul: Özgür Yayınları, 7.bsk.
- _____, (2001) Acılar Denizi, İstanbul: Özgür Yayınları, 11.bsk.